

Prânische energie en transcendente zeegezichten

Een kennismaking met **natuurgenezer Johan Borgman**

'De geneeskracht heb ik uit de Bron van God in hun zielen en van daaruit in de zieke organen van de lichamen, de sterfelijke omhulsels, 'de tijdelijk aardse tempels' voor geest en ziel mogen uitstralen. Zo heb ik 'wonderen' zien gebeuren.'

Johan Borgman, dichter, schilder en natuurgenezer, had ruim een halve eeuw een bloeiende natuurgeneeskundepraktijk in Amsterdam en was voor talloze patiënten van grote betekenis. Dit jaar is het 40 jaar geleden dat hij is overleden. Tevens is het 20 jaar geleden dat 'Het Johan Borgman College' (HJBC) is opgericht. Over wie Borgman was en hoe hij praktiseerde is weinig gepubliceerd. Archiefonderzoek bracht meer informatie over hem en zijn werk aan het licht.

Johan Borgman (1889-1976) werd op 7 juni 1889 in Groningen geboren, als jongste zoon in een gezin van zes kinderen. Hij groeide op in die stad en doorliep daar de middelbare school. Al vanaf zijn 18e was hij actief in de wereld van de poëzie en lid van de Vereniging van Letterkundigen. Hij correspondeerde met verschillende dichters, waaronder Jan Greshoff (1888-1971), Pieter Cornelis Boutens (1870-1943) en Willem Kloos (1859-1938). In de periode 1915-1919 correspondeerde hij ook met de schrijver, psychiater en filosoof Frederik van Eeden (1860-1932) over zijn emotionele ontwikkeling. In een brief uit 1915 aan Van Eeden vinden we Borgmans eerste stappen richting de opzet van zijn natuurgeneeskunde praktijk. In de brief identificeerde Borgman zichzelf als 'trance-medium' en gaf hij aan al meerdere telepathische proeven gedaan te hebben met prof. dr. Gerard Heymans (1857-1930) van de Universiteit van Groningen.

Borgman leek zoekende te zijn naar zijn ware roeping. Na de middelbare school werkte hij enige tijd als administrateur bij een cementfabriek in Assen. In 1917 verhuisde hij naar Den Haag waar hij werkte op de administratie van een bank en een ministerie. In een brief aan Kloos uit 1919 vertelde hij over zijn ontmoeting met Tine van Hamersveld en dat hij hoopte met haar te kunnen trouwen. Tevens begon hij in dat jaar met de behandeling van zijn eerste patiënten. Het lijkt erop dat Tine een centrale rol heeft gespeeld in Borgmans beslissing om als natuurgeneeskundige aan de slag te gaan. Tine had namelijk

zelf het diploma 'heilpraktiker' behaald en haar moeder had al enkele jaren een eigen praktijk als heilpraktiker in Amsterdam. Borgman en Tine trouwen in 1920. In datzelfde jaar besluit Borgman fulltime als natuurgeneeskundige aan het werk te gaan en sticht hij het Instituut voor Natuurgeneeskunde Amsterdam. De praktijk werd een groot succes. In een brief aan Kloos uit 1928 lezen we dat hij zo'n 400 patiënten per week behandelde en dat er zelfs buitenlanders bij hem de wachtkamer inliepen.

'Centraal stond zijn behandeling als magnetiseur, waarin hij voornamelijk mensen over het lichaam 'streek''

Zijn patiënten waren zeer tevreden over hem; ze kwamen vanuit het hele land naar Amsterdam om 'dokter Borgman' te consulteren. Miek Janssen (1890-1953), dichter, schrijver, aquarellist, ging in 1921 twee maanden lang driemaal per week langs voor een behandeling en was zeer onder de indruk van Borgmans behandelmethode. De heer van der Plaats, vertegenwoordiger van de Nederlandse Werkgroep van Praktizijns (NWP) zei in 1968 dat uit een onderzoek naar de prestaties van Johan Borgman duidelijk naar voren was gekomen dat zijn patiënten veel waardering, liefde en dankbaarheid voelden voor

bezit was van meerdere homeopathische kruidenboeken en dat hij een aantekeningsschrift bijhield waarin hij nauwgezet de heilzame werking van de verschillende kruiden noteerde. Tevens experimenteerde hij actief met combinaties van kruiden. Zo was hij onder zijn patiënten bekend om zijn hoestsiroop die uit vele componenten bestond. Bekend is ook dat in de jaren twintig twee homeopathische artsen – dr. Romeling en dr. Wolvius – aan zijn instituut verbonden waren.

'een aantekeningsschrift bijhield waarin hij nauwgezet de heilzame werking van de verschillende kruiden noteerde.'

In zijn praktijk gebruikte Borgman ook enkele elektrische apparaten. Zo moesten veel patiënten voorafgaand aan de magnetiseerbehandeling eerst plaatsnemen in de kooi van Faraday. Dit zou hen meer ontvankelijk maken voor de behandeling. Tevens was hij de trotse eigenaar van de, volgens hemzelf, enige in Nederland aanwezige originele stoel van Lahkovsky. Deze stoel werd o.a. gebruikt om kanker tegen te gaan, een ziekte waar Borgman uitermate veel interesse in toonde.

Borgman was onthutst over de hoge aantallen sterfgevallen door kanker. In een lezing stelde hij dat kanker 'met alle mogelijke middelen en met hulp van alle artsen en begaafde natuurgenezers bestreden moest worden'. Borgman had zich verdiept in het kankervraagstuk en had verschillende ideeën over mogelijke oorzaken van deze ziekte. Zo dacht hij dat het een virus was, het door roken veroorzaakt kon worden, maar vroeg hij zich ook af of 'een nieuwe insecticide' (vermoedelijk bedoelde hij hiermee DDT), dat in de landbouw wordt gebruikt, degene die het spuit, ziek kan maken. Of zou een kleurstof in levensmiddelen of een levensmiddelenconserveringsmiddel de gezondheid aan kunnen tasten? Tevens was hij van mening dat het niet uiten van negatieve gevoelens de groei van een tumor zou bespoedigen.

de natuurgenezer. Ook andere bekende Nederlanders, artsen en hoogleraren kwamen bij Borgman, iets waar hij graag de aandacht op richtte. Zo werden prof. dr. Kraemer (1888-1965), godsdienstwetenschapper, de toneelspeler Ko van Dijk (1916-1978), de Amsterdamse hoogleraar prof. dr. H.J. Pos (1898-1955), filosoof en taalwetenschapper, en vrijwel diens hele gezin behandeld door de natuurgenezer.

Wat voor behandeling gaf Borgman waar zijn patiënten zo over te spreken waren? Hij hanteerde een 'breed palet' van uiteenlopende heilkundige therapieën. Centraal stond zijn behandeling als magnetiseur, waarin hij voornamelijk mensen over het lichaam 'streek'. Hij ervaaarde deze methode zelf als een gift van God en geloofde dat hij via God een kanaal was die levensenergie – door hem prânische energie genoemd – mocht ontvangen om door te stralen naar zijn patiënten. Tevens gaf hij sommige patiënten ademhalingsoefeningen mee, waarin zij zelf de prânische energie naar hun zieke organen konden sturen. In een brief uit 1943 aan een neef die naar aanleiding van een zieke vriend zijn oom Borgman om advies vroeg, lezen we bijvoorbeeld:

'Hij moet allerm minstens doen: (3x daags) gedurende 5 sec. inademen in 't bewustzijn dat hij uit de ether goddelijke kracht of levenskracht of prâna inzuigt naar zijn longen en (deze) dan bij het uitademen naar zijn hart zendt door middel van zijn geest, de genezend arts die in ons woont. Door die bewuste ademhaling kan hij als hij 't 100% bewust leert doen, zijn hart sterken en genezen als het mag.'

Borgman schreef doorgaans naast de behandeling ook kruiden voor aan zijn patiënten. Uit zijn nalatenschap blijkt dat hij in het

Borgman pleitte voor een vroege diagnose, 'opdat een juist dieet en goede geneesmiddelen de toestand direct gunstig kunnen beïnvloeden'. Hij zag veel heil in het juiste dieet en homeopathische en sommige antroposofische kruiden. In een lezing benadrukte hij:

'Het dieet (...) moet matig - tot hongerdieet zijn en bestaan uit volwaardig, liefst vegetarisch voedsel. Zoveel mogelijk rauw fruit (veel druiven) en biologisch-dynamisch gekweekte rauwe groente. Bij maag- en darmpatiënten gestoomde groente en ander voedsel. Geen specerijen, zoetigheden, alcohol en weinig vetten en eieren. Citroensap met water en honing en ook knoflook, uien, yoghurt, karnemelk en hangop hebben een gunstige werking. Witte kristalsuiker wordt door rietsuiker en bijenhoning (zonnegoud) vervangen.'

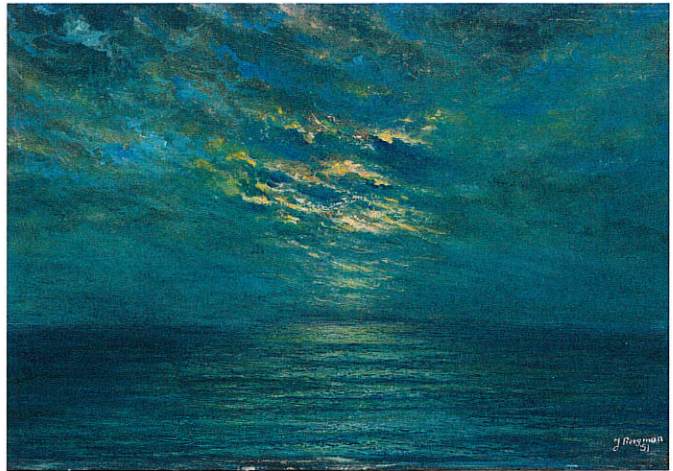
Los van deze voorschriften zag hij ook in dat iedere patiënt een persoonlijk dieet en medicatie nodig had. Vervolgens benadrukte hij dat (natuur)artsen vanuit hun intuïtie patiënten moesten behandelen en in een 'psycho-prânisch' zielencontact moesten komen met hun patiënt. Alleen zo kan de helende werking van de levensenergie doorgegeven worden via de genezer aan de patiënt.

Borgman claimde met zijn methoden meerdere 'wondergenezingen' te hebben ervaren; genezingen van patiënten die ongeneeslijk waren verklaard. Hij was hier trots op en hield een boekje bij waarin hij deze 'wondergenezingen' noteerde.

Behalve natuurgenezer was Johan Borgman ook een begaafd kunstschilder. In dezelfde tijd dat hij besloot zijn leven te wijden aan de natuurgeneeskunde, zette hij zijn eerste penseeltoets op het schilderdoek. Hij schilderde uitsluitend zeegezichten. In een interview met De Volkskrant in 1963 zei hij: *'Het is een kwestie van met de ziel waarnemen. De mijne verlangt naar wijdsheid. De zee is wijd, daarom schilder ik uitsluitend de zee en de lucht.'* Ondanks het feit dat zijn schilder aspiraties tegelijkertijd ontstonden met zijn besluit zijn instituut te openen, zag Borgman niet meteen een associatie tussen zijn natuurgeneeskundepraktijk en zijn schilderkunst. Nadat enkele patiënten hem wezen op het feit dat zijn prânische energie ook doorwerkte in zijn schilderijen, besloot hij deze in te zetten bij zijn behandelingen. Sindsdien hing in zijn behandelkamer altijd zijn nieuwste schilderij en hing de wachtkamer vol met eerdere werken. Borgman stimuleerde zo zijn patiënten al bij binnenkomst in een ontvankelijke houding te komen.

'...een duidelijk eigen standpunt over het bredere paranormale gedachtegoed en het Spiritisme.'

Ondanks Borgmans overvolle praktijk en actieve schildersleven, was hij geen bekende naam in het paranormale veld van Nederland. Zijn naam komt nergens terug in de vaktijdschriften, enkel advertenties van zijn praktijk en enkele verslagen van zijn tentoonstellingen behoren tot de publiekelijke geschiedenis van deze natuurgenezer. Wel was hij lid van verschillende Christen-filosofische bewegingen en beroepsverenigingen van paranormaal genezers, zoals de Nederlandse Federatie voor Paranormale en Natuurgeneeswijzen (NFPN) en van de Nederlandse Werkgroep van Praktizijns (NWP). Beide organisaties zetten zich – nog steeds – in voor de erkenning van paranormale geneeswijzen. Onder andere door het toetsen van gene-

zingsverklaringen van patiënten en het aanbieden van een opleiding en diploma voor natuurgenezers.

Zoals Borgman een eigen weg koos in zijn behandelwijzen, zo had hij ook een duidelijk eigen standpunt over het bredere paranormale gedachtegoed en het Spiritisme. Hij was overtuigd van de realiteit van reïncarnatie en geloofde tevens dat het mogelijk was om met gene zijde te communiceren. Hij was het echter niet eens met de centrale rol die mediums speelden in het Spiritisme. In september 1944 schreef hij in een brief aan een neef: *'Van mediums kun je nooit 100% waarheid verwachten, daar ze onderhevig zijn aan duistere (...) invloeden, lichte en donkere en daarom kun je er nooit zeker van zijn en ze zijn altijd ellendig vaag.'* Over Jozef Rulof (1898-1952) een medium, schrijver en schilder, schrijft hij in een brief van april 1944 aan zijn neef: *'De boeken van Rulof kan ik niet appreciëren, ik ken hem persoonlijk, vind hem een goed mensch, maar een medium blijft een medium, dat onderhevig is aan de inspiraties van lagere en hoge geesten en zijn boeken acht ik van weinig of geen geestelijke waarde. Spiritisme brengt je aan 't eind geen meter verder, 't voornaamste is het bewuste contact met de Bron, van de rest heb je niet noodig.'* Zo was alles in Borgmans leven, zijn idealen, natuurgeneeskunde en kunsten terug te leiden tot zijn rotsvaste geloof in de Bron.

Vrij onverwachts overleed Tine Borgman, 79 jaar oud, op 30 november 1963. Dit verlies trof Borgman zwaar. Het was een Christus-visioen dat hem uiteindelijk weer op de been kreeg en ervoor zorgde dat hij zijn praktijk voortzette en het schilderen weer oppakte. In 1969 verhuisde hij naar Oosterbeek waar hij nog enkele jaren praktiseerde en schilderde. Daarna begon de ouderdom hem parten te spelen en was hij de laatste jaren van zijn leven hulpbehoevend. Hij overleed op 86-jarige leeftijd op 9 januari 1976.

Iris van der Knaap, MA studeerde geschiedenis aan de Universiteit Utrecht. Van januari 2015 tot mei 2016 was ze projectmedewerkster bij de stichting 'Het Johan Borgman Fonds' en intensief betrokken bij het langlopende project 'Archivering van het Nederlands Parapsychologisch erfgoed'.